

Driepas

Jaargang 14 1997 Nr. 1

Historische Kring Duiven Groessen Loo

Colofon

DRIEPAS

verenigingsblad van de Historische Kring Duiven Groessen Loo
verschijnt drie à vier maal per jaar.

Losse nummers f 5,--.

Redactie

W.F.W.M. van Heugten

Th.M.J. Jonker

M.M. Rebholz

Bestuur

A.Th.J. Boss

H.J.Th. Derksen, penningmeester

K. de Jong - de Baan, secretaris

Th.M.J. Jonker

M.M. Rebholz, voorzitter

J.F.H. te Witt, vice-voorzitter

Secretariaat: postbus 212, 6920 AE DUIVEN

Bank: Rabobank Duiven, rek.nr. 31.54.07.484

Postbank: 49.23.697

t.n.v. Penningmeester Historische Kring

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost f 25,-- per jaar.

Een abonnement op alleen DRIEPAS kost f 12,50 per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeente Duiven betalen f 7,50 extra als bijdrage in de verzend- en portokosten.

Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar.

Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

ISSN: 0921-5549

INHOUD

<i>R.J.H. Melchers:</i>	
<i>Bij het portret van Jobst von Hertefeldt</i>	2
<i>G.B. Janssen:</i>	
<i>Hoe een 'Van Mierlo' een 'Mierling' werd</i>	5
<i>Th.M.J. Jonker:</i>	
<i>Het ontstaan en de geschiedenis van Loo als bedevaartsplaats</i>	9
<i>Th.M.J. Jonker:</i>	
<i>Uit de krant van toen</i>	14
<i>H.F. Degen:</i>	
<i>Wederom een diefstal in de kerk van Loo</i>	16
<i>Verenigingsnieuws</i>	17

Enkele jaren geleden kon de Historische Kring de hand leggen op foto's van de portretten van de eerste Duivense burgemeester Jan Willem Koch en diens echtgenote. Daarmee kon de portrettengalerij van burgemeesters in het gemeentehuis aangevuld worden. Dat er nog oudere afbeeldingen van Duivense inwoners zouden bestaan, was toen onbekend. Het was dan ook een volslagen verrassing dat R.J.H. Melchers uit Angeren een artikel instuurde met het portret van Jobst von Hertefeldt, die in 1780 op havezathe De Ploen overleed. Met zijn artikel, dat nog eens duidelijk maakt hoe interessant de plaatselijke geschiedenis is, willen we graag dit eerste nummer van de veertiende jaargang beginnen.

Redactie.

BIJ HET PORTRET VAN JOBST VON HERTEFELDT

Jobst (Hendrik) Baldewijn von Hertefeldt stamde uit een oeroud adellijk geslacht aan de Nederrijn. De bezittingen van de familie lagen in het gebied rond Weeze, tussen Kleef en Venlo. Sinds de reformatie behoorde de familie Von Hertefeldt tot de protestantse kerk. Circa 1620 brak Jobsts overgrootvader met deze traditie. Hij werd op aanraden van zijn vrouw katholiek. Dit feit zal de reden zijn geweest om de nu weer katholiek geworden tak niet meer te laten delen in het aanzienlijke familiebezit. In plaats daarvan lieten de voorvaders van Jobst, die voornamelijk militaire functies bekleedden, zich belenen in de Kleefse enclaves binnen Gelderland: Hulhuizen en Liemers. Zo ook Jobst, die Pruisisch beroepsmilitair was en in het onrustige Midden-Europa tot aan zijn dood (1780) voor zijn werk ruimschoots de gelegenheid vond.

Jobst werd geboren in 1696 op de Magerhorst te Duiven als zoon van Elbert Direk Adriaan von Hertefeldt en Anna Maria van Bevervoerde tot Nienborg. Elbert was beleend met de Polsweert of de „Pol met de waard" te Hulhuizen bij Gendt, en met de Magerhorst. Dit laatste goed bewoonde hij ook. Zijn zoon Jobst wordt tenminste in de (katholieke) kerk te Duiven gedoopt. Op 10 maart 1736 huwde Jobst von Hertefeldt te Vierlingsbeek bij Boxmeer met de vermogende barones Maria van Bemmelen, later eigenaresse van twee burchten: Doornenburg en Rijsenburg, respectievelijk in Gelre en Utrecht gelegen. Deze kastelen waren toevalligerwijze via de vrouwelijke lijn vererfd.

Over het leven van Jobst is min of meer gras gegroeid. Er is ons helaas weinig over bekend. We weten alleen dat hij keizerlijke luitenant en koninklijk jachtjonker was en dat hij overleed op 28 januari 1780 op de Ploen te Duiven. Daarentegen is heel wat meer bekend over zijn vrouw. Zij baarde drie zonen en een dochter. De eerste zoon stierf vroeg, de tweede is de avontuur-

*Baron Jobst Hendrik Baldewijn von
Hertefeldt tot Polsweerd (1696-1780).
Foto: Iconografisch Bureau, Den Haag.*

lijke Goswin geweest. Niet hij werd de later erfgenaam van de Rijsenburg en de Doornenburg, maar de enige dochter die inmiddels met een baron Van der Heiden was gehuwd. Nog tijdens het leven van haar man kocht Maria van Bemmelen in 1778 voor f. 26.500,- het goed de Ploen. In dat jaar liet zij ook de windwijzer met jaartal en wapens Von Hertefeldt-Van Bemmelen op de Ploen plaatsen. Na de dood van haar echtgenoot vermaakte zij de Ploen aan haar jongste zoon, Adolf Judocus, dus niet aan Goswin! De laatste was volgens Maria beneden zijn stand getrouwd. Goswin von Hertefeldt was namelijk in 1769 getrouwd met de dochter van een rijke wijnhandelaar, die echter niet van adel was. Zijn moeder stierf op 25 januari 1781 bij de Franciscanen te Elten en werd vervolgens bijgezet in de grafkelder van de Ploen in de St. Remigiuskerk in Duiven. Het mooie schilderij van Jobst von Hertefeldt is, waarschijnlijk via zijn dochter, in de galerij van Huis Baak te Steenderen terecht gekomen. Of zich daar ook een ongeïdentificeerd portret van zijn vrouw bevond, is niet bekend. De hele collectie werd een aantal jaren geleden door jonkheer Van Kretschmar, destijds directeur van het Iconografisch Bureau in Den Haag grondig onderzocht. Alleen bij Von Hertefeldt was identificatie mogelijk op grond van zijn naam en wapen in de rechter bovenhoek. De schilder van het doek bleef helaas onbekend.

R.J.H. Melchers, Angeren.

Bronnen en literatuur:

1. correspondentie van schrijver dezes met Henriëtte von Bothmer (Angeren-Hannover, 1996)
2. R.A.G. Oud Rechterlijk Archief van Zevenaar en de Lijmers, Inv. Nrs. 2756 en 2764.
3. W.F.W.M. van Heugten, Over de windwijzer van de Ploen, de familie Van Hertefeldt en een begrafenis in 1795. In DRIEPAS, jrg.9(1992), p.49-51.
4. J. Harenberg, Nogmaals: de windwijzer van de Ploen. In DRIEPAS, jrg.10(1993), p.17.

HOE EEN 'VAN MIERLO' EEN 'MIERLING' WERD

Bij het genealogisch onderzoek naar mijn voorgeslacht kwam ik in de afstamming van mijn moeder terecht bij de Brabantse familie 'van Mierlo'. Hiervan hadden zich enkele naamdragers gevestigd in de Liemers. Een van hen was mijn voorvader Cornelis van Mierlo.

Na het midden van de achttiende eeuw vestigde zich in Didam een Brabantse klompenmaker uit Best. Hij heette *Cornelis van Mierlo* en was gedoopt te Best op 25 november 1744 als zoon van het echtpaar Petrus van Mierlo en Catharina van der Aa.

Cornelis maakte veel klompen, trouwde viermaal en verwekte minstens zestien kinderen, waaronder één buitenechtelijke. Hoogstwaarschijnlijk was zijn Brabantse accent een onoverkomelijk probleem voor de dominee en pastoor om zijn personalia conform zijn geboorteakte in de Didamse doop- en trouwboeken te schrijven. Hij komt daar in voor als 'Van Midlo', 'Van Melen', 'Van Menen', 'Van Mirle', 'Van Mirrelen', 'Van Millingen' en 'Van Minnen'. In december 1786 corrigeerde de pastoor de fout in het doopboek en streepte 'Van Melen' door om daarvoor in de plaats 'Van Mierlo' te schrijven.

Wanneer Cornelis van Mierlo met de Duivense Elisabeth Hulshorst (* 1759) trouwt en zich in Duiven vestigt, komen daar dezelfde problemen voor. Het begint al met de trouwakte, waarin hij 'Van Mierle' wordt genoemd. Bij de doop van zijn zoon Reynier op 17 december 1788 heet hij echter 'Cornelis Mierlo', maar dat wordt nog verbeterd in 'Van Mierlo'. Bij de doop van zijn dochter Catharina op 24 december 1789 wordt hij ingeschreven als 'Van Mierle' en op 17 maart 1792, wanneer er weer een Reynerus wordt gedoopt, wordt die door de pastoor ingeschreven als zoon van Cornelis 'Mierling' en Lysbeth Huls-

horst. De daarop volgende inschrijvingen luiden consequent 'Van Mierle', maar in de gemeentelijke administratie heet het gezin 'Van Mierlo'. Dit wordt bevestigd bij zijn dood op 4 september 1821. Cornelis van Mierlo overleed op 77-jarige leeftijd in zijn huis no. 80 te Duiven. Zijn zoon Jan van Mierlo, eveneens klompenmaker, verzorgde de aangifte samen met buurman Jeuris Huugen. Het woonhuis van Cornelis van Mierlo stond in de 'Achterste Hoek' bij de molen van Duiven op grond die toebehoorde aan de familie De Nerée.

Het verhaal gaat nu verder met zijn zoon Reynerus, geboren te Duiven op 17 maart 1792. Hij is degene, die voor het eerst wordt ingeschreven onder de familienaam 'Mierling'. Maar deze naamsverandering staat nog niet vast. Wanneer hij op 6 september 1813 een paspoort krijgt om op bedevaart naar Kevelaar te gaan, heet hij 'Reinder van Mirlo'. Uit dit ambtelijke stuk blijkt ook dat hij niet kan schrijven en waarschijnlijk ook niet kan lezen. Op 14 mei 1824 trouwde hij in de gemeente Angerlo met de te Lathum geboren en wonende Johanna Maria Kraayvanger (* 1793), dochter van Frederik Kraayvanger en Johanna Bartels. Cornelis had zijn geboorteakte meegebracht, waarin hij echter vermeld stond als 'Mierling'. Het gevolg was dat schout Jurrien Jansen van Angerlo in de huwelijksakte ook Reynerus Mierling schreef als echtgenoot van Johanna Maria Kraayvanger. Dit was tevens het geval in de verklaring, afgegeven door burgemeester P. Nass van Duiven, dat Reynerus Mierling geen verplichtingen had te vervullen ten aanzien van de Nationale Militie. Er waren dus nu al drie documenten in omloop met de familienaam Mierling, namelijk de Duivense doopakte, de gemeentelijke verklaring met betrekking tot de Nationale Militie en de Angerlose trouwakte. Maar afwijkend hiervan wordt hij in het Bevolkingsregister Angerlo-Lathum ingeboekt als 'Reinerus Mierlo'. Dan komen de kinderen. Op 1 januari 1825 wordt te Lathum Kornelis Mierling geboren, gevolgd op 7 maart 1827 door Fredericus Johannes Mierling. Jan Mierling zag het levenslicht

op 17 oktober 1829 en op 17 oktober 1832 werd Bernardus Mierling in het bevolkingsregister van de gemeente Angerlo ingeschreven. Dit gold ook voor de op 23 januari 1836 geboren Petrus Mierling. Maar in het Bevolkingsregister 1829-1839 woonde op nummer 8 te Lathum nog steeds het gezin van 'Reinder Mierlo'.

Op 1 mei 1838 verhuisde Reinder met vrouw en kinderen naar Groessen en bij de Volkstelling van 1839 werd het gezin genoteerd als 'Remiger van Mierelo' gehuwd met 'Maria Krajevanger', met de aantekening dat hij niet kon schrijven. Wanneer op 3 juni 1842 zijn zoon Jan Frederik Mierling te Groessen overlijdt, wordt hij evenwel ingeschreven in het overlijdensregister als 'Van Mierloo'. Ook de pastoor van Groessen keert terug naar de oorsprong en boekt de familie in zijn 'huizenregister' als zijnde van 'Reinder van Mierlo'. Dit houdt hij echter niet consequent vol, want een latere toevoeging betreft de in 1832 geboren Bernardus, die hij als 'Mierling' noteert. Na de dood van Reynerus van Mierlo op 4 juli 1866 gaat hij definitief het graf in als 'Reynerus Mierling', geboren te Duiven en wonende te Groessen, zoon van Cornelis Mierling en Lysbeth Hulshorst.

De kinderen zijn inmiddels aardig gewend aan hun nieuwe familienaam. Cornelis Mierling (* 1825) trouwde op 12 juni 1861 te Duiven met Elisabeth Gerarda Janssen (* 1825), dochter van Evert Janssen en Willemina Peelen. Hun drie kinderen worden ook allen ingeschreven als 'Mierling', hoewel hij zelf een van de geboorteakten ondertekent met 'K. Mieling'. Het gezin woonde in een hofstede aan de Lijkweg te Groessen. De zonen dragen de nieuwe familienaam over. Een van hen was de KNIL-militair Everardus Mierling (* 1862), die in 1926 naar Bronbeek verhuisde.

Jan Mierling (* 1829) trouwde op 24 april 1872 te Duiven met Arnolda Willemina de Beijer (* Westervoort, 1825), weduwe

van Andries Lucassen. Dit gezin had geen kinderen. Jan overleed te Groessen op 24 oktober 1885. Bij de Memorie van Aangifte voor de successierechten te Zevenaar komt nog eenmaal de herinnering aan de oorspronkelijke geslachtsnaam ter sprake. Hij wordt daarin vermeld als 'Jan van Mierlo ook genoemd Mierling'.

Bernardus Mierling (* 1832) trouwde op 10 mei 1859 met de Groessense Barta Hendrina Hofs (* 1842), dochter van Albertus Hofs en Aleida Ruben. Voor hem is er geen twijfel. Hij geeft consequent op 'Mierling' te heten. Maar van de acht kinderen bereikte er geen de volwassen leeftijd, zodat de naam niet verder kon worden gegeven.

Tenslotte hebben we nog Petrus Mierling (* 1836), die zijn voornaam ontleende aan die van zijn overgrootvader 'Petrus van Mierlo' te Best. Hij trouwde op 29 juni 1864 te Arnhem met Berendina Berends uit Randwijk (* 1839). Petrus was bakker, winkelier en postbode. Ook hij heeft zich geheel neergelegd bij de familienaam Mierling. Hun jongste zoon Johannes Bernardus Mierling (* Randwijk, 1878) trouwde met A.M. van Schriek en droeg de naam Mierling over op hun kinderen.

Zo was na drie generaties de herinnering aan de oorspronkelijke geslachtsnaam 'Van Mierlo' geheel verdwenen.

G.B. Janssen, Zevenaar.

HET ONTSTAAN EN DE GESCHIEDENIS VAN LOO ALS BEDEVAARTPLAATS

Het hierna volgende verhaal over 't Loo als bedevaartplaats is een bewerking van een onderzoek van dr. José Eijt, gedaan in opdracht van het P.J. Meertens Instituut te Amsterdam. Er is al eerder in dit blad over het onderwerp gepubliceerd, maar hieronder leest u nieuwe informatie over het ontstaan van de devotie. Het laatste deel, waarin het zgn. Loofseest wordt behandeld, is in uitgebreider vorm terug te vinden in een van onze publicaties⁽¹⁾.

De verering van Onze Lieve Vrouw van het H. Hart is in 't Loo begonnen omstreeks 1875 in de toen pas gebouwde parochiekerk. Deze neo-gotische kerk werd, naar een ontwerp van Alfred Tepe, gebouwd op de plaats van de kapel aan de Loost-raat, die tot 1873 als parochiekerk had gefungeerd en toen werd afgebroken. De kerk is in 1875 in gebruik genomen. Daaraan herinneren nog twee witmarmeren stenen in de muur van de noordelijke zijkapel, bij de doopvont. De rechter steen is van de toenmalige aartsbisschop Andreas Ignatius Schaepman, de linker steen is van de pauselijk internuntius Giovanni Capri. Merkwaardig is, dat op beide stenen niet de naam van de parochieheilige St. Antonius Abt staat vermeld, maar verwezen wordt naar verering van Maria. Het staat er allemaal in een enigszins krullerig geschreven Latijn op⁽²⁾.

Hoe en door wie is deze Maria-verering in 't Loo gekomen en waar komt deze verering vandaan?

Laat ik voorop stellen, dat hier nooit een Maria-verschijning heeft plaats gevonden, er is ook geen sprake van bijvoorbeeld een bron met geneeskrachtig water of iets dergelijks. Het gaat alleen om het Mariabeeld, dat vroeger in de noordelijke en nu in de zuidelijke zijkapel staat. Het beeld heeft op zich geringe artistieke (maar wèl cultuurhistorische) waarde. Het is vervaar-

digd uit gips, ca. 160 cm hoog en 50 cm breed en in meerdere kleuren geschilderd. Op de voet van het beeld staat de tekst: „O.L.V. van het H. Hart B.V.O.” Op twee andere plaatsen bevinden zich overeenkomstige beelden, namelijk in Sittard en Issoudun (Frankrijk). En daarmee komen we bij de oorsprong van deze Maria-verering.

De devotie tot O.L. Vrouw van het H. Hart is ontstaan in Issoudun, waar de priester Jules Chevalier (1824-1907) in 1854 de congregatie van de Missionarissen van het H. Hart oprichtte. De stichter beschouwde het als zijn missie om de invloed van Maria op haar Zoon in een nieuwe titel uit te drukken en te verkondigen. We moeten zijn optreden zien in het licht van de in de vorige eeuw door Paus Pius IX gestimuleerde Mariadevotie, de Mariaverschijningen in Lourdes, het dogma van Maria's Onbevleete Ontvangenis (1854) en de instelling van het H. Hartfeest (1856). Men hoopte, of veronderstelde, dat de katholieken door de verering van Maria en het H. Hart het geloof op een meer persoonlijk-gevoelsmatige wijze zouden gaan beleven. In 1868 „waaide” deze devotie over naar Nederland, toen in dat jaar de eerste Broederschap van O.L. Vrouw van het H. Hart werd opgericht in de kapel van de zusters Ursulinen te Sittard. Vanuit dit Ursulinenklooster is dan ook jarenlang deze devotie gestimuleerd.

't Loo is echter geheel los van de Ursulinen tot bedevaartplaats geworden. Omstreeks 1873 was pastoor L. van Egeren (1835-1896) samen met zijn broer op bedevaart naar Issoudun gegaan. Op zijn bidprentje staat te lezen: „... Hij heeft geijverd voor den luister van Gods huis; hij bouwde eenen tempel ter verheerlijking Gods en ter vereering van Gods Moeder, onder de titel van O.L.V. van het H. Hart, die hij als zijne Moeder teeder liefhad, op wie hij na God al zijn vertrouwen stelde...”. Hij bouwde inderdaad een tempel, want hij was de bouwpastoor van de nieuwe kerk in 't Loo. En in 1874 bracht hij de devotie van O.L. Vrouw van het

H. Hart naar hier over door in zijn parochie over te gaan tot de oprichting van een Broederschap van O.L. Vrouw van het H. Hart. Het beeld van Maria werd in de kapel aan de noordzijde van de nieuwe parochiekerk geplaatst.

In de ambtsperiode van pastoor van Egeren vonden de bedevaarten gewoonlijk plaats rond Pinksteren. Toen duurden de kerkelijke feestelijkheden wel drie dagen. Iedere ochtend was er om half acht een mis voor de eigen parochie, op de derde dag een mis voor de pelgrims van buiten. Om tien uur volgde een plechtige hoogmis, waarna op de eerste en derde dag een Sacramentsprocessie plaatsvond. Daaraan werd deelgenomen door bruidjes, de kinderen die dat jaar hun eerste communie hadden gedaan, het jongens- en mannenkoor, en door individuele parochianen. Op de derde dag voegden zich daarbij de pelgrims en de geestelijkheid uit de omgeving en het plaatselijke muziekkorps. Om twee uur werd in de kerk de gehele rozenkrans gebeden, elk rozenhoedje afgewisseld door enkele strofen uit het Rozenkranslied ter ere van O.L. Vrouw van het H. Hart. Tot slot was er om zes uur een plechtig lof met preek.

Later werden de feestelijkheden voor de eigen parochie en voor de pelgrims uit de omliggende plaatsen beperkt tot twee dagen. Vanuit verschillende plaatsen, zoals Arnhem, Herwen en Aerdt, Pannerden, Huissen en Westervoort kwamen de bedevaartgangers 's ochtends in 't Loo aan, waar zij werden afgehaald door een muziekkorps. Zij trokken in processie door het met vlaggen versierde dorp. Aangekomen bij de kerk werden de klokken geluid en het lied ter ere van O.L. Vrouw van het H. Hart gezongen. In de rijk versierde kerk werd een aantal stille missen opgedragen, waarna een plechtige hoogmis volgde. Aan het einde volgde een preek met aansluitend een processie over het kerkhof, door het 'buske' naar de Mariakapel.

's Middags was er in de kerk een plechtig rozenkransgebed en aan het einde van de middag een plechtig lof. Er was wederom een preek, de kinderen werden opgedragen aan het H. Hart van

Jezus en aan het einde vond de zegening met het H.Sacrament plaats.

Aan deze geregelde bedevaarten kwam in de jaren twintig van deze eeuw een einde. De Missionarissen van het H. Hart, die zich in 1899 in Arnhem hadden gevestigd, bleven de devotie tot O.L. Vrouw van het H. Hart gaande houden door tot in de jaren na de Tweede Wereldoorlog op een doordeweekse dag te voet naar 't Loo te pelgrimeren. Later, tot in de jaren vijftig, kwamen zij met studenten van het Katholiek Gelders Lyceum op fietsbedevaart naar hier.

Rond de kerkelijke plechtigheden ontwikkelde zich ook enige handel. Er stonden kramen, waar devotionalia, souvenirs en etenswaren te koop werden aangeboden. Ook de talrijke cafés zullen er wel van geprofiteerd hebben. Er is heel weinig bewaard gebleven uit de tijd dat 't Loo een bedevaartplaats was, alleen een pijpekop. Hierop staat een afbeelding van O.L.

Vrouw van het H. Hart, met boven de afbeelding de tekst:

„Moeder van Hit H. Hart” (geen drukfout). Onder de afbeelding staat: *„Koningin van 't Loo”* en daaronder een opdracht: *„H.*

Koenders Gedachtenis van U Dochter Everdina uit het Koninginne Loo”⁽³⁾. Hebt u nog ergens (op zolder?) souvenirs liggen, uit de tijd dat 't Loo een bedevaartplaats was?

Hierboven is het 'buske' genoemd. Het is niet precies bekend wanneer dit processiepark als zodanig werd ingericht, of dat het er van meet af aan zo is geweest. De ouderen onder de lezers weten, dat op het heuveltje in het midden vroeger een cemen-ten H. Hartbeeld heeft gestaan, nu staat er een houten kruis. Ook is er ooit een vijver geweest. Achter in het processiepark bevindt zich een Mariakapel, waarvan het huidige beeld werd geïntroniseerd op het Loofees van 1923.

Het Loofees was tot in de jaren zestig het feest van de Loose bevolking ter ere van Maria, O.L. Vrouw van het H. Hart. Het werd gevierd op de laatste zondag in juli en stond bekend als

de dag van de zgn. kleine processie.

Die dag begon met een plechtige hoogmis. Daarna volgde een lange preek door een assisterende pater uit Babberich, bij slecht weer in de kerk, bij mooi weer in het 'buske' ten noorden van de kerk. De prekende pater stond dan aan de voet van het H. Hartbeeld, terwijl de parochianen zich opstelden rondom de vijver. Na de preek begon de sacramentsprocessie over het kerkhof en door het 'buske' langs de Mariakapel. In de namiddag was er weer een bijeenkomst in het 'buske'. De pastoor ging voor in gebed, waarbij de parochie werd opgedragen aan het H. Hart van Jezus. Bruidjes die 's morgens in de processie hadden meegelopen, legden een bos bloemen tegen het voetstuk van het H. Hartbeeld. Dan volgde een Marialof in de kerk, waarbij het scapulier kon worden opgelegd en men rozenkransen en andere religieuze voorwerpen kon laten zegenen. Voor de jongens was deze dag de gelegenheid om eens goed rond te kijken met welk meisje ze veertien dagen later de kermis wilden vieren („vleis keuren"). Het is (nog) niet bekend in welk jaar voor het laatst op deze wijze het Loofeest is gevierd.

Mochten er mensen zijn, die in staat zijn om correcties of aanvullingen op dit artikel te geven dan houdt ondergetekende zich daarvoor aanbevolen. U kunt rechtstreeks met mij contact opnemen.

Th.M.J. Jonker (tel. 262095), Loo.

Noten:

- (1) W.J.Th. Peters, Loo als bedevaartsplaats, DRIEPAS, jrg. 6(1988), p. 33-37.
- (2) W.J.Th. Peters, Drie Latijnse inscripties in Loo, DRIEPAS, jrg. 8(1991), p. 7-10.
- (3) W.J.Th. Peters, Een pijpekop als aandenken aan Loo, DRIEPAS, jrg. 3(1986), p. 35-38.

UIT DE KRANT VAN TOEN

Weer eens niet uit de krant, maar uit het geïllustreerde weekblad „Het Leven” uit 1932. Aan de fotokopie van het artikel is niet te zien in welke week of maand het is gepubliceerd, maar uit de tekst is op te maken, dat de verslaggever in april van dat jaar op pad is geweest. Vooraf dit. De stijl van schrijven is - voor onze moderne ogen en oren - tamelijk wijdlopij, soms gezwollen van toon. Aan de andere kant, het is ook niet niks wat die verslaggever in het Duivense Broek (*Duivenbroek* zegt het artikel) ontwaart. Hij noemt het een „voorportaal van de hel”, waar „gedeeltelijk vrijwillige slachtoffers, die door gebrekkige ontwikkeling en/of ziekelijke storing der verstandelijke vermogens hun eigen ondergang blijkbaar niet kunnen zien” verblijven.

„Dertig meter in het land staat een houten krot, ongeveer 9 meter lang, 3 breed en 3 hoog. Hier en daar in de wanden resten van raamposten, afgedekt met jutte zakken (...), even hol en ajour als de onderkant van de woning zoo lichtig en doorzichtig is het dak of de bedekking er van.” Binnen is geen licht, maar er valt genoeg licht door de ruime dakspleten naar binnen. *„We zijn dus binnen. Dat wil hier geenszins zeggen, dat we er droog en windvrij staan. Veel verschil met daarbuiten ondervinden we niet. Buiten hadden we althans het voordeel te kunnen zien en niets ... te ruiken. Doch onze oogen stellen zich spoedig in en dan zien we ons omringd door de bewoners van 't krot. Een man en een vrouw (broer en zuster), twee honden, een kat en een stuk of twintig kippen, waarvan het meerendeel lijdend aan 't snot.*

Daar staan we nou. Staan, want zitgelegenheden zijn in geen velden of wegen te bekennen. In geen der drie afdeelingen van het huis. Drie afdeelingen: de stal, het woongedeelte en het slaaphok. De stal, welke het grootste gedeelte van de keet beslaat, kan men alleen via een mesthoop bereiken. De koeien, die geen melk geven, waggelen in de natte wei, de kippen kakelen om voedsel.

In het woongedeelte staan twee resten van kasten, een tafel en een

oud fornuis, waaronder de kippen warmte zoeken. Verder niets dan stof en modder. Het slaaphok ziet er uit als een geitenhok van een schamele plaggenhut. Een laag vuil stroo, al weer kippen en twee hoopen afgedekt met zakken. Twee aardappelhoopen? Een er van zeker. En wanneer we de zakken van de tweede hoop een eindje oplichten, ontwaren we tot onze ontsteltenis het bleeke gelaat van een menselijk wezen, een soort apostelkop, zoals van Gogh ze gaf. Dit is de derde bewoner, de vijftigjarige jongste broer. Tevens de meest deerniswekkende figuur. Deerniswekkend zijn ze overigens alle drie. Stammend uit een gezeten boerenfamilie, doch niet in staat de bezittingen zakelijk te beheeren, is dit gezin, zonder het zelf in te zien, tot algeheelen ondergang gedoemd. We spraken daar juist over den jongsten broer, Toon, dien we onder een hoop zakken ontdekten. Twintig uren tenminste van het etmaal wordt Toon door deze zakken toegedekt. Hij verlaat z'n kleeren nimmer en alleen z'n 'nest' - mogen we wel zeggen - om te eten en buiten de duer zijn behoeften te doen. Spreken doet hij niet. Nooit. (...) Wezenloos ligt hij terneer. Zwijgend verkommerend.

En de broer en zuster, Jan en Bertha, denken hem goed te verplegen. Bertha beloofde haar vader op z'n sterfbed altijd goed voor Toon te zullen zorgen. Zij doet dit met de verteedering, welke een paard toont voor haar veulen; met de zorg van een kloek voor haar kuikens. Het gevoel ontbreekt niet, het hart zit op de juiste plaats, maar het verstand beheerscht dit alles niet. En zoo is het met Jan hetzelfde gesteld. Zij beiden staan onbewust aan den drempel van den ondergang, welke reeds lang door Toon is overschreden. Beiden zijn tevreden met hun lot.

De machten, die over hen gesteld zijn, mogen dit niet zijn.

In de eerste plaats niet, terwille van Toon, die in een gesticht verpleegd dient te worden, in de tweede plaats niet terwille van Jan en Bertha, die thans misschien nog voor een algeheelen ondergang behoed kunnen worden en in de derde plaats niet, terwille van het algemeen menschelijk medegevoel en zelfrespect, dat immers nog niet de wereld uit is."

Th.M.J. Jonker, Loo.

WEDEROM EEN DIEFSTAL IN DE KERK VAN LOO

Was men de diefstal in de kapel van Loo in de nacht van 12 op 13 februari 1727⁽¹⁾ reeds vergeten, bijzonder geschokt zal men zijn geweest door de brutale diefstal in de nacht van 6 op 7 augustus 1798 gepleegd, waarbij men de - nu unieke - kelk⁽²⁾ kennelijk over het hoofd zag. De schrik van pastoor Peters werd door hem als volgt verwoord:

7 aug 1798 smorgens om 8 uhr

Sher gestrenghe

met de aller grootste onsteltenisse moet ik u melden dat deze nagt mijn kerk bestolen is door de kanslij zijn ze ingebroken het linnen is weg. een zilveren Ziborum van binnen overgult, een metalen van buiten overgult eene alst 3 goude krijzen eener gouden Rinck. ik hebben geordicht verpligt te zijn hoe spoedig als mogelijk dit aan u te melden

R Peters

in het Loo 7 aug 1798

Later op de dag werd er een bericht, gericht aan het Hoog Hoffelijk Koninklijk Gerigt te Sevenar, geschreven met daarin een exacte beschrijving met de aangegeven waarden van de voorwerpen, die waren gestolen.

Op 24 december 1798 werd er een bericht, afkomstig van Herman Becking, wonende te Zelhem, aan pastoor Peters geschreven met daarin de vermelding dat onder andere ene Godlieb Stronk bekend te hebben deelgenomen aan genoemde diefstal⁽³⁾. Over de onvreemde voorwerpen wordt echter niets vermeld.

H.F. Degen, Duiven.

Noten:

(1) (W.F.W.M. van Heugten), Kerkdiefstal in 't Loo, DRIEPAS, jrg.5(1988), blz. 42.

(2) W.F.W.M. van Heugten, Een kelk uit het Emmerikse Kruisherenklooster in 't Loo, DRIEPAS, jrg.9(1992), blz. 62-64.

(3) Bron: O.A. Zevenaar, inventarisno 1590.

VERENIGINGSNIEUWS

Schenkeningen

Ons lid J. te Witt uit Groessen heeft de Kring een grote foto van de Groessense kerk, genomen omstreeks 1942, geschonken. Ook vergrootte hij onze boekencollectie met het in de Duitse taal gestelde proefschrift, waarmee J.B.Th. Wolters uit Groessen ooit de graad van doctor in de filosofie aan de universiteit van Freiburg behaalde. Onze dank daarvoor.

In memoriam zuster Jeanne Louis

Op 22 januari 1997 is op 88-jarige leeftijd te Heerlen zuster Jeanne Louis Hanraets overleden.

Zuster Jeanne Louis was vanaf 1946 werkzaam in het onderwijs te Duiven, eerst als onderwijzeres aan de Mariaschool, maar het meest bekend als hoofd van de VGLO.

Ook binnen de Historische Kring was zij een bekende figuur. Zij behoorde tot een van de eerste medewerkers van ons tijdschrift, dat toen nog niet de naam DRIEPAS droeg. In het eerste nummer (1984) staat haar artikel over De Hummel. Zij toonde altijd veel belangstelling voor het werk van de Kring en toen zij nog goed ter been was, bezocht zij regelmatig onze bijeenkomsten. Het heeft haar veel pijn gedaan, dat het St. Josefklooster ging verdwijnen, nadat de Kring het verzet tegen de sloop had opgegeven. Haar gezondheid en waarschijnlijk ook de vele veranderingen in en om Duiven brachten haar enkele jaren geleden ertoe om, samen met haar medezuster Amara, de Oranjestraat te verlaten en naar Driebergen te verhuizen. Een dankbare schare oudleerlingen achterlatend. Moge zij rusten in vrede.

Th.M.J. Jonker, Loo.

JAARVERSLAG SECRETARIAAT 1996

Het bestuur van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo bestond in 1996 uit:

Mevrouw M.M. Rebholz	voorzitter
De heer J.F.H. te Witt	vice-voorzitter
Mevrouw K. de Jong-de Baan	secretaris
De heer H.J.Th. Derksen	penningmeester
De heer A.Th.J. Boss	
De heer Th.M.J. Jonker	

De Historische Kring heeft een actief jaar achter de rug, mede omdat de Kring sinds 1 januari 1996 de beschikking heeft over een eigen onderkomen in Cultureel Centrum 't Eiland.

Het ledental groeide tot 190. Daarnaast zijn er nog ruim 80 personen die een abonnement op DRIEPAS hebben. Daarbij zijn niet geteld de vele "ruil"abonnementen met andere heemkundige of historische verenigingen in de regio.

Bestuursbijeenkomsten

In het verslagjaar kwam het bestuur 10 maal bijeen om de lopende zaken in de Kring te bespreken. Tijdens de vergaderingen kwamen o.a. de volgende aandachtspunten aan de orde: eigen locatie, Open Dag, jaarvergadering, werkgroepen, excursie, inloopavonden, lezingen, jaarrooster, Driepas, kalender, monumentenzorg, uitbreiding bestuur, gezinslidmaatschap.

Twee keer werd met vertegenwoordigers van de werkgroepen vergaderd.

Activiteiten

Voor de **inloopavonden** was dit jaar veel belangstelling. In maart hield de heer Th. Nass een boeiende inleiding over kroegen; in mei verzorgde ons lid, de heer H. Degen, de inloopavond met een uitleg over genealogie; in september was het thema molens en molenaars, verzorgd door mevrouw M. Pijnappel. In november is voor het eerst een open avond zonder thema gehouden.

Het afgelopen jaar zijn 3 lezingen gehouden: in januari hield de heer Verhagen een boeiende dialezing over archeologie in Zevenaar en omgeving, in april hield de heer Kuipers een lezing over Huis Bergh, het doel van onze jaarlijkse excursie, en in oktober verzorgde J. te Witt een avond met veel oud fotomateriaal uit onze gemeente, dat op dia is gezet.

Voor de jaarlijkse excursie waren Huis Bergh en de molen met museumboerderij te Zeddam het doel. Deze excursie mocht zich verheugen op een grote opkomst.

Naast de reguliere uitgaven van DRIEPAS (met een nieuwe omslag) is een extra uitgave vervaardigd naar aanleiding van de Remigius-tentoonstelling, die ons lid, mevrouw R. Leicher, heeft georganiseerd.

Voor de jaarlijkse kalender heeft de heer E. Hogeboom wederom de tekeningen verzorgd.

Locatie

Gedurende het verslagjaar konden we voor vergaderingen en activiteiten terecht in ons eigen onderkomen in Cultureel Centrum 't Eiland.

Jaarverslagen 1996 van de werkgroepen

Genealogie

De werkgroep genealogie heeft in de aangegeven periode bestaan uit mevrouw van der Velden en de heren Boekhorst, Degen, van der Velden en te Witt.

Onze doelstelling, zoals aangegeven in het vorige jaarverslag, is nog steeds dezelfde: „Het samenstellen van gezinsbladen over de periode 1650 tot heden van de gemeente Duiven”.

De bijeenkomsten op elke 2de en 4de dinsdag van de maand, met een onderbreking gedurende de vakantiemaanden juni, juli en augustus hebben we gebruikt om familiebladen in te voeren in het programma 'Family-Tie'. Er zijn op dit moment ruim 2500 personen geregistreerd.

De gezinsbladen van 1880 tot en met 1890 zijn grotendeels in afschrift voorhanden.

Dan is de heer te Witt nog twee keer in de week bezig met het overnemen van gegevens uit het doopboek, dat zich in Groessen bevindt en niet in het Rijksarchief te Arnhem, terwijl ondergetekende hetzelfde doet in het Rijksarchief met de Duivense doopboeken, deel A tot en met G.

Het verheugt ons, dat een aarzelend begin is gemaakt met het bezoeken door de leden van de Kring van onze bijeenkomst op dinsdagavond.

In de afgelopen periode is een zgn. update van het computerprogramma GensData 90 aangeschaft. Door de heer Peters uit Loo is ons een kwartierstaat van zijn familie geschonken, en uit Huissen kwam een kwartierstaat van de familie Driessen. Wij danken de gevers voor hun geste.

Aan het bestuur wordt voorgesteld over te gaan tot de aanschaf van een computertafel, een 486DX-computer en een matrixprinter voor het bedrag, dat op de begroting 1997 daarvoor is gereserveerd. Tevens vragen wij om op de begroting 1998 een bedrag op te nemen voor de aanschaf van een tweedehands Pentium-computer (100 Mhz, met 16Mb geheugen) ter vervanging van de twee 286XT-computers. Ook zal er de mogelijkheid moeten zijn om updates van de huidige programmatuur aan te kopen.

Namens de werkgroep, H.F. Degen.

Inloopavonden

In het afgelopen jaar heeft de werkgroep vier inloopavonden georganiseerd.

De eerste inloopavond over de kroegen van vroeger, op 18 maart 1996, is erg druk bezocht. De heer Th. Nass hield wederom een boeiende inleiding. Die avond waren er nogal wat kroegbazen aanwezig en ook zij hebben ons een aardig beeld gegeven van het kroegleven van vroeger. De pers heeft zowel voor als na deze avond ruim aandacht aan dit onderwerp besteed.

De inloopavond van 20 mei, waarbij geen thema was aangekondigd, werd door ruim twintig mensen bezocht. Onze eigen lokatie

bleek haast te klein. De heer H.F. Degen heeft op deze avond een uitgebreide uitleg gegeven van de werkwijze van de werkgroep genealogie.

Op 16 september was het thema van de inloopavond „Molens en molenaars in de gemeente Duiven”. Mevrouw M. Pijnappel-Goris van het bekende molenaarsgeslacht Pijnappel gaf met behulp van dia's een boeiende inleiding. Ook was er een kleine fototentoonstelling en er waren molenaarsvoorwerpen meegebracht. Deze avond werd wederom druk bezocht.

Maandag 18 november werd voor de eerste keer een inloopavond gehouden, die niet in de plaatselijke bladen was aangekondigd. Het is onze bedoeling, dat leden op zo'n avond vrij binnenkomen en we samen ons kunnen buigen over de voorbereiding van een bepaald thema voor een inloopavond 'oude stijl' of in de nadere uitwerking van een reeds behandeld thema.

Namens de werkgroep, M.P.J. Biermans-van Dongen.

Boerderijen

De heer F. te Koppele en ondergetekende zijn dit jaar verder gegaan met de inventarisatie van de boerderijen in 't Loo. Op enkele boerderijen na is deze klus geklaard. Als alle foto's zijn aangeleverd, willen we het geheel zo snel mogelijk ter kopiëring aan de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek te Arnhem aanbieden. Daarna willen wij via een inloopavond verslag van onze bevindingen uitbrengen.

Namens de werkgroep, M.P.J. Biermans-van Dongen.

Open Monumentendag & De Droo

De werkgroep Open Monumentendag is dit jaar niet actief geweest; we hebben niet meegedaan aan de landelijke Open Monumentendag.

De activiteiten met betrekking tot De Droo zijn zeer gering geweest. We hopen het komende jaar de draad weer op te pakken om ooit alle gegevens en foto's over deze verdwenen buurtschap te publiceren.

Namens de werkgroepen, M.P.J. Biermans-van Dongen.

Inventarisatie

Naar aanleiding van de inloopavond van 18 maart 1996 zijn verschillende personen thuis bezocht. Zo is een tiental interviews met oud-eigenaren van cafés afgenomen, hetgeen nog verwerkt moet worden tot een artikel over de kroegen van vroeger.

Ook zijn er twee gesprekken geweest met de heer en mevrouw Lamers uit Zieuwent, vroeger inwoners van 't Loo. Mevrouw W. Lamers-Peters vertelde over het kleermakersvak van haar vader „Peters de snijer” en de heer Lamers over de Loowaard, waar zijn vader „steenbaas” was. Tenslotte is er een interview gemaakt met mevrouw Booltink-Kampschreur, de vrouw van de smid in 't Loo.

Namens de werkgroep, M.P.J. Biermans-van Dongen.

Fotografie

De werkgroep heeft in de afgelopen zomer weinig te doen gehad, mede doordat de werkgroep Boerderijen, waarvan doorgaans de meeste opdrachten kwamen, haar taak is gaan afronden.

In het vroege najaar van 1996 zijn een twintigtal foto's genomen van boerderijen, waar in de gevel een boerderijnaam voorkomt die is gemaakt door de aannemer J. Boss, de vader van ons bestuurslid A. Boss.

Het ligt in ons voornemen om in de komende tijd aan de hand van oude foto's vanuit zo mogelijk hetzelfde standpunt de huidige situatie te fotograferen.

Namens de werkgroep, J. te Witt.

JAARROOSTER 1997

maand/jaar	verg. werkgr.	inloop/ lezing/ open av.	jaar- verg.	excur- sie	genealogie
jan.		20 lez.			14 & 28
feb.	6				11
mrt.		17 open	13		11 & 25
apr.		21 lez.			8 & 22
mei		26 inl.		31	13 & 27
jun.					10 & 24
jul.					
aug.					
sept.	18	15 inl.			9 & 23
okt.		20 lez.			7 & 21
nov.		17 open			11 & 25
dec.					9

